

שמעתא עמיקתא

גליון תקנ"ז | פרשת כי תשא - פרה | תשפ"ג | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

פניני הלכה

הנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי ומתארח אצל חברו אחר זמן הביעור האם יכול לאכול מהפירות

א. ידועה מח' הפוסקים לענין קדושת שביעית בפירות נכרי, דדעת הב"י (שו"ת אבקת רוכל ס"י כ"ד) דאין קדושת שביעית בפירות הגויים הגדלין בארץ, וכתב דכן היה מנהג הקדמונים, וכן היה המנהג בירושלים. וכן דעת הרדב"י (ח"ו ס"י ב' אלפים רכ"א). ואילו דעת המב"י (הובאה בשו"ת אבקת רוכל ס"י כ"ב - ונדפסה בשו"ת המב"י ס"א ס"י י"א) דאף בפירות הגויים הגדלין בא"י יש קדושת שביעית, וכדעת הר"ש סיריליאו (ירושלמי שביעית פ"ו ה"א). והחזיק אחריו בנו המהר"ט (שו"ת מהר"ט ח"ב ס"י מ"ג).

ווא"ע דבספר חרדים (בהקדמתו למתוות התלויות בארץ פ"ז) כתב דמהר"ר גדול הדור כבוד רבי יוסף קארו זצ"ל בסוף ימיו כשחיבר השו"ע כתב סתם (יו"ד ס"י של"א ס"י"ט) שנת השמיטה אין בה לא תרומות ולא מעשרות, ולא חילק בין פירות הנכרי לפירות ישראל וכן עמא דבר. כבר עמד בזה הברכ"י (יו"ד ס"י של"א ס"ק י') להשיג על דברי הר"ש שביעית כתב ששנת השמיטה היא שנת ש"ג, ואילו תשובתו שבאבקת רוכל בשנת ש"ד לפני ורבים נהגו בא"י שלא לנהוג קדושת שביעית בפירות נכרי (ענין בספר השמיטה לגרימי סקונדנזי זצ"ל - פ"י ס"ב ובאור לציון שביעית פ"ב ה"ל י"ד). אולם דעת החזו"א (שביעית ס"י כ' ס"ק ז') דיש לנהוג קדושת שביעית בפירות נכרי.

ב. עוד נח' הפוסקים אי נימא דקדושת שביעית נוהגת בפירות נכרי, אי נוהגת בהם מצוות ביעור. דבשו"ת המב"י (הובאה בשו"ת אבקת רוכל ס"י כ"ג - ונדפסה בשו"ת המב"י ס"י כ"א) כתב שחייבים ג"כ בביעור, ושכ"כ הר"ש סיריליאו (ירושלמי פ"ו ה"א).

אולם בסוף תשובתו הביא דרבינו שמשון ז"ל כתב דאע"פ שנוהגת בהם קדושת שביעית, מ"מ אין חייבים בביעור. וכ"כ ברדב"י (פ"ד מהל' שמיטה ויובל הכי"ט) דאין פירות הנכרי חייבים בביעור אע"פ דנוהגת בהם קדושת שביעית.

והמהר"י קורקוס (פ"י ה"ג) כתב דכיון שאין קנין לגוי להפקיע קדושת הפירות, צריך לבער הפירות שהגיע זמן הביעור. וכן דעת החרדים (מצות ביעור שביעית). וכ"כ בשו"ת מהר"ט (ח"א ס"י מ"ג). וכן הכרעת החזו"א (ס"י כ"ה ס"ק כ"ה, ובסי' כ"ו סדר השביעית ס"ק ג').

ג. עוד נח' הפוסקים בפירות נכרי שהיו אצל הנכרי בשעת הביעור, מה דינם. דבשו"ת מהר"ט (ח"א ס"י מ"ג) כתב דאחר זמן הביעור נאסרו, וא"י לקנותם אף מן הנכרי.

אולם החרדים (מצות ביעור שביעית) כתב דגם אחר הביעור מותר לקנותם מן הנכרי, דלא נאסרו הפירות של ישראל אלא לפי שהשהה אותן בביתו ולא הפקירן לקיים בהם מצות ביעור, אבל גוי שלא נצטוו לא שייך לאסרו, כמו שלא אסרו קודם הביעור מה שזרע בשביעית, מפני שלא חטא במה שזרעה שהרי לא נצטווה. אך אחר שקנה ישראל הפירות מן הנכרי אפי' אחר הביעור, מיד חל עליו חובת ביעור, ומפקירן בפני ג' אוהבים וחוזר וזוכה בהם. וכן לפי ללמוד מדברי של הרמב"ן שכתב שצ"כ ישראל את הפירות כדי לאוכלן אסורין באכילה, משמע דאם נודע שלא עכבן לאכלן אלא להפקירן בזמן ביעור, או אחר ביעורן לא נאסרו. וסיים דהו"ד ברור. וכדבריו נקט לדינא החכמת אדם (שערי צדק פ"ט ס"ה).

ד. ובחזו"א (ס"י י"א ס"ק ז') כתב דלדעת הרמב"ן דביעור היינו הפקר אם היו ביד נכרי בזמן הביעור, מותרין, וכשלקוחן ישראל ממנו אינו חייב בביעורן כיון שלא היו ביד ישראל בשעת הביעור, ומיהו אין הדבר מוכרע, ואפשר דכיון דלא נתקיים בהם ביעור כשבאים ליד ישראל חייב לבערן.

ו. בסדר השביעית (ס"י כ"ו אות ה') סתם דאם קנה מיד הנכרי לאחר הביעור חייב לבער באותו היום שקנה, ואם לא ביער נאסרו.

שמעתא אליבא דהלכתא משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א מו"ץ וראש כולל הוראה רמות ב'

האם ניתן להכשיר כלים בכיריים אינדוקציה

א. כבולעו כך פולטו. ב. הגעלה בכלי ראשון שלא ע"ג האש. ג. במים רותחים או יד סולדת בו. ד. תולדות האור. ה. חמה ותולדות חמה. ו. חמי טבריה. ז. להגעיל כלים בחמי טבריה. ח. חום אש חשמלית. ט. דבר המתחמם ע"י חיכוך. י. ביטול שלא ע"י גוף לוהט.

פתיחה

בזמננו שכיחים דרכי ביטול באמצעות חשמל הגורם לחימום גוף להט כמו שמצוי בכיריים חשמליות (קרמיות), וכן באמצעות חשמל ללא גוף להט, כגון בכיריים אינדוקציה הפועלות ע"י שדה חשמלי המפעיל סליל המייצר שדה מגנטי בתדירות גבוהה, והשדה החשמלי חודר למתכת של סיר הביטול ויוצר זרם חשמלי היוצר חום המחמם את הסיר, והסיר מחמם את המאכל. וכמו כן באמצעות מיקרוגל הפועל ע"י שופרתת המקרינה גלים אלקטרוניים העוברים דרך המאכל ומחממים אותו. [יש לציין שהחשמל המצוי באר"י מיוצר ע"י טורבינה שנוכסים בה אדים בחץ גבוה הנוצר ע"י חום אש באמצעות שריפת פחם וכדו"ן]. ויש לדון אם ניתן להכשיר כלים במים שמחממים באמצעים אלו.

א. כבולעו כך פולטו

תנן בע"ז (נה) הלוקח כלי תשמיש מן העכו"ם, את שדרכו להגעיל יגעיל, ללבן באור ילבן באור. ואמרו בגמ' אמר קרא (מטות פ"א פ"ב ב) "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו". ופרש"י כל דבר אשר יבא באש - שנשתמשו בו בני מדין ע"י האור, תעבירו באש כעין כבולעו לאיסור יפליטנו כדאמרן (ע"י עו: ופסחים ל: ועד). כבולעו כך פולטו, ע"כ. וכן פסק השו"ע (ס"י תנא ס"ע ד - ה) דכלים שנשתמש בהם בחמין, כפי תשמישן הכשר, כלים שמשתמשים בהם ע"י האור הנזר, וי"א אם נשתמש בכלי בעודו ע"ג אש צריך ראשון, הכשרן ע"י הגעלה בכ"י, אם תשמישן בכלי שני, הכשרן בכלי שני כו'.

ב. הגעלה בכלי ראשון שלא ע"ג האש

וע"י בטור באו"ח (ס"י תנא) שכת' שסכינים מגעילן בכלי ראשון ושרו, וכ"ר נקרא שהרתיחו בו מים על האש אפי' אינו עתה על האש רק שעודנו רותח. וביאר הב"י דהכי משמע מדתנן בשבת (מ"ב) האלפס שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין בשבת. ופרש"י שהעבירן מן האור מרותחין בה"ש. לא יתן לתוכן תבלין. משתחשך דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל, ע"כ. אלא דע"י בטור ביו"ד (ס"י קכ"א) ונהר"ז (אות ה') כת' דכלת' יש להחמיר ולחוש לדברי המחמירים באיסורים, אבל בחמץ אפי' לכתחלה יש לסמוך שתהיה ג"כ ההגעלה דוקא בכלי שהאש מהלך תחתיו והכי מסתבר. וכת' הב"י דטעם המחמירים הוא משום דאמרין "כבולעו כך פולטו" וחמין שהעבירן מהאור מרותחים אע"פ שנתנו להם דין כ"ר לענין ביטול בשבת מ"מ אין חומן כ"כ גדול כמו בעודן על האור, הילכך כלים שבלעו איסור בעודן ע"ג האור לא יפלטוהו ע"י חמין שהעבירו מהאור, וטעם המקילין דכיון דעדיון הוא רותח מחמת שהיה ע"ג האור חשיב כ"ר ממש לכל דבר דאין הפרש זה שהיה ע"ג האור ועכשיו אינו ע"ג חשבו כ"כ, ע"כ.

והשו"ע (או"ח ס"ס ס"ע א) פסק דסכינים מגעילן בכ"ר ומותרין, וכ"ר נקרא שהרתיחו בו מים על האש אפי' אינו עתה על האש רק שעודנו רותח. ונהר"ז (אות ה') כת' דכלת' יש להחמיר ולחוש לדברי המחמירים באיסורים, אבל בחמץ אפי' לכתחלה יש לסמוך על המקילין כי י"א שחמץ בכלל "התירא בלע" וכ"ש בבליעת בשר וחלב אם נבלעו בזה אחר זה, ע"כ.

וע"י בשד"ח (מנע הה"א ס"י ב) שהוכיח מסתנימת השו"ע יו"ד ס"י קכ"א שדעתו דגם בשאר איסורים מהני בהעבירו מעל האש. וע"י להלן בשם הלבנו"ש שנקט שהשו"ע היקל כי מייירי בסכינים שרוב תשמישן בכלי שני, אולם מהמ"ב משמע שהשו"ע מייירי בכל גוונא והיינו אף כשבלע בכ"ר כמבואר להלן. וכן השבט הלוי (ח"ו ס"ו אות ד) כתב דפשיטת השו"ע דכ"ר הוא אף שהעבירו מהאש ומ"מ בענין רתיחה(ע"י ה"ר) אלא שמסתבר מאד חילוקו של הגר"ז, ע"כ.

ג. במים רותחים או יד סולדת בו

וע"י במ"א (ס"ק ז') שפירש שעודנו רותח שכתב השו"ע פירושו שהי"ב. אולם הגר"ז (אות יד) פירש דהיינו שעדיין מעלה רתיחה. והנה השו"ע בסי' תנ"ב (ס"ע א) כת' דיש לזהר להגעיל כלי חמץ קודם שעה חמישית כדי שלא יצטרך לדקדק אם הכלים בני יומן או לאו כו', וכן כדי שלא יצטרך לזהר שלא ינוחו המים מרתיחתן. וכת' עליו הרמ"א דרבים חולקים וס"ל דאין הגעלה מועלת כלום אם אין המים רותחים. ותמה המ"א (ס"ק א) על הרמ"א דהרי גם הב"י מודה לזה, ולא לזה התכוון השו"ע, עיי"ש. וכת' ע"י הלבנו"ש (ס"י תנא על המ"א ס"ק א) שכבר מבואר להדיא דבענין מים רותחים בבי"ב שם, ומשום השו"ע לענין סכינים שמגעילן בכ"ר אפי' אינו האש וסגי שהי"ב כמ"ש המ"א הנ"ל, צ"ל דהיינו טעמא לפי שרוב תשמיש השוכנים הוא בכלי שני, והא ס"ל בסי' תנ"א (ס"ע ז') דהולכים בכל כלי אחר רוב תשמישו א"כ מדין הגמור סגי להכשיר בכלי שני, ע"כ.

וע"י במ"ב (ס"י תנא ס"ק ב) שכת' ע"פ הלבנו"ש שכוונת השו"ע בענין סכינים שיהיו המים מעלין רתיחה. ולא סגי ביס"ד. ומשמע דס"ל שהשו"ע איירי אף כשמשתמשים בכ"ר וע"כ צריך שהיה רותחין, ויוצא לפי"ז שמי"מ מועיל כבה"ג הכשר שלא ע"ג האש. וע"י בפמ"ג (מ"י ס"ק ט) שכת' שמי"מ לכתחלה נוהגין להגעיל בכל גוונא ביורה ע"ג האש, מעלה רתיחות ואבעבועות.

ד. תולדות האור

תנן בשבת (נה) אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתגלגל. ופרש"י מיחם: קומקומוס של נחושת: בשביל שתגלגל. שתצלה קצת עד שתהא מגולגלת. ומבואר שם בגמ' דכיון דהוי תולדת האור (שהוחם באור מתחלה) אסיר משום דהוי ביטול. וביאר בפה"מ לרמב"ם (שם) דמייירי שסילקו המיחם מהאש. וכ"כ התוס' יו"ט (שם). וכן פסקו הטש"וע (ס"י ש"ח ס"ע א) דהמבשל בתולדות האור חייב טהא. (ובירושלמי (מעשרות פ"א ה"ד וטבת פ"א) הובא ברמב"ן (ע"ז ע"ד) איתנא שכ"ר שהוסר מהאש אינו מבשל. וע"י באג"ט (אופה ס"ק כג סוף אות ב) דאם נוגע הקדירה באש אף מן הצד ודאי דינו כמו תחתיו. וע"י עוד בשבט הלוי (ח"א ס"י פ"ז).

ולפי"ז צ"ל דמועיל הכשר ע"י תולדות האור כי הרי הוא מבשל. וכן הוא בארחת חיים (הל' ח"מ ס"י צ"ב) שכת' דארו"ל כבולעו כך פולטו מה בולעו על תולדות האור אף פולטו כן. וכן הוא במצ"י (ס"י תנא ס"ע א). אלא דהיינו דדוקא בנבלע ע"י תולדות האור מהני, אבל היכן שבלע ע"י האש ממש אכתי יש לדון בזה, דהרי לעיל אות ב' משמע מהב"י שנח' הראשונים האם מה דקיי"ל כבולעו כך פולטו היינו לפי סוג הבליעה לפי דיני ביטול בשבת, כלומר אם נעשה ע"י פעולה הנחשבת ביטול בשבת מועיל להכשירו ע"י פעולת ביטול כזו וע"כ כלי שבלע ע"ג האש מועיל לו הכשר אף בכלי שאינו ע"ג האש כי אף הוא מבשל, וא"כ ה"ה אם בלע ע"י אש ממש מהני לו הכשר ע"י תולדות האור שהרי גם הוא מבשל כני"ל, או שצריך אותה צורת בליעה ממש וע"כ דוקא אם הוא ע"י אש מהני כי כך בעל.

והנה בשו"ת הר הכרמל (ס"י ה) שדן בקדירה שהוסרה מע"ג האור עד שהי"ב והושם בה דבר איסור בלא משקה, שאין דינו כנבלע ע"י האור ובהגעלה סגי, ותלה דבר זה בשני התירוצים בסוגיא דפסחים (נה), עיי"ש שמצדד להקל בזה. והובא בשע"ת (או"ח ס"י תנא אות ב). ולפי"ז יש מקום לומר שבליעה שע"י תולדות האש אינה באותה דרגה של בליעה שע"י האש. אולם הפמ"ג (ס"י תנא מ"י ס"ק ה) כת' שתנור אף שגורן וקטום מקרי ע"י אור, ע"כ.

וע"י להלן בשם הריטב"א ששמבואר דלא מהני תולדות האור להכשיר דבר שנבלע ע"י האש ודינו טעמא כי ס"ל כסברת הפוסקים הני"ל באות ב' דבהגעלת כלים לא די בזה שהאמצע מבשל בשבת אלא בענין אותה דרגה שנטרף, אולם מהאורחות חיים דלהלן משמע דפליג על הריטב"א בזה. וכן יוצא לפי מה שפסק השו"ע (הובא לעיל אות ב') בענין סכינים שכל שמבשל בשבת מהני להגעלה (וי"ל דאף החר הכרמל יודה בזה אלא דס"ל להקל בענין קביעת סוג ההכשר כיון דאינה ממש ע"י האור).

ה. חמה ותולדות חמה

ותנן בשבת (שם) לא יפקיענה (את הביצה) כסודרים, ולא יטמנה בחול ובאבן דרכים בשביל שתצלה. ופרש"י לא יפקיענה בסודרין. ויש שירבה על סודר הביחם בשבת בחמה כדי שתצלה מחומו של סודר: בחול ובאבן דרכים. שהוחמו מכת חמה. ואמרו בגמ' (שם) דבתולדות חמה, אסור גזרה תולדת חמה אטו תולדת האור (ודלא כרב יוסי דלא גזר). ופרש"י תולדת חמה. שהוחם הסודר בחמה. וכן פסקו הרי"ף (י"ח), הרמב"ם (פ"ט ס"י ה') והרא"ש (פ"ג ס"י ה'). וכן הוא בטש"וע (ס"י ש"ח ס"ע א).

ואיתא **בפסיקיס** (מא) אמר ר'יח' המבשל בחמי טבריא בשבת פטור תולדות אש בעינן ולכא. ופרש"י חמי טבריא - מעינות רותחין. ועיי"ש שכת' דלאו תולדות אש, הלכך לאו בישול הוא דליהוי חייב משום אב מלאכה. ועי' **בשבת** (לט) דנח' רבנן ורבי יוסי, רבנן סברי דחמי טבריא תולדות חמה, ורבי יוסי ס"ל תולדות אור הוא דחלפי אפיתחא דגיהנם, ע"כ. ופרש **הרמב"ם** (פ"ה"י נגעים פ"ט מ"א) דחמי טבריה פירושו מימי המעינות החמים שמתחממין בעוברים על מקורות הקנקתוס והגפרית ודומיהן, אין דינן כדין חמי האור. ופסקי **הרמב"ם** (פ"ט ה"ג) דחמי טבריא הוי כתולדות חמה. והביאו **המ"א** (סי' שיה"ט ס"ב) וכת' שכן הוא בגמ' **ובסנהדרין** (תק) אמרבי דנשיירו מהמבול ואפשר דמ"מ הו"ל כתולדת חמה. וכן נקט **המ"ב** (סי' ק.ז).

ז. **להגעיל כלים במי טבריה**

וכת' **הריטב"א** (ע"ז ל: ד"ה ולענין) בשם רבו דאף לסוברים דעירוי מכ"ר מבשל, מ"מ לענין הגעלה דינו ככלי שני, כי לענין הגעלה בעינן כבולעו כך פולטו, וכיון שהכלי בלע מכ"ר ואין כח עירוי מכ"ר גדול ככ"ר עצמו, לא סגי לן ביה אלא למי שבלע ע"י ערוי, אבל לא למי שבלע בכ"ר. ועיי"ש (פסחים מא.) בשם **הרי"ט ז"ל שלענין הגעלה אפי' למאן דסבר דחמי טבריא חמי האור נינהו אין מגעילין בהן** דבהגעלה בעינן כבולעו כך פולטו. ומבואר דחמי טבריא לא מהניא אף אילו היה נחשב תולדות האור.

אולם **המא"י** (ע"ז ע"ה :) כת' שאין לסמוך על הגעלה בחמי טבריא **כי כל שאינו מחמת האור אינו קרוי הגעלה. והארחות חיים** (ה"ל ח"י"מ סי' צב) כת' שאין מגעילין בואם כלי דברים שדינן בכלי שני לפי שאין תולדות האור וכבר ארז"ל כבולעו כך פולטו מה בולעו ע"י תולדות האור אך פולטו כן, וכן נאסרו ע"י חמי טבריא אפשר להכשירן ע"י חמי האור, ע"כ. והביאו **הב"י** (סי' תנב). ומשמע דחמי טבריה לא מהני בענין הגעלה כי אינה בכלל תולדות האור, אבל אילו היתה בכלל תולדות האור היה מהני, ודלא כהריטב"א.

ועי' **בשו"ע** (סעי' ה) שפסק כהארחות חיים. וכת' **הרמ"א** מיהו אם נשתמש בו רק בחמי טבריה, מגעילו בהן.

ועי' **בתורה מציון** (שנה ח' תתס"ב סי' א' סוף אות ו) הובא **בספר הגעלת כלים** (עמ' רמו) שנקט דלא מהני הגעלה בחמי טבריה כי בכה"ג אלה המים מגעילים לרמת חוס גבוה, אולם **מהמאירי** הני"ל, וכן **מארחות חיים** משמע דלא מהני כי בעינן דוקא חמי האור.

ה. **חוב אש השמלית** (גוף להט)

ועי' **בבית יצחק** (ח"ד סי' קב אות ד) שכת' דפשוט שהמבשל בשבת ע"י חמימות ושלחבת המתהווה ע"י כח האלקרטי חייב, אף שלא נאכל בהבערה כזו שום עץ או שומן, דכיון שנר' לעינינו שלחבת הוה מבשל באש. וכן **בתולדות שמואל** (מצוה לב סי' כז אות א) כת' דהמכונות שהמציאו בזמנינו שמבשלין עליהם באמצעות חשמל או גז כל אלו בכלל האור המה כידוע שכל אלו מתהוים בסיבת האש, ע"כ. ולפי"ז י"ל דחשיב אש אף בענין הכשר כלים. וכן מבואר להלן אות י' בשם **החזו"א** ועוד פוסקים, ודלא **כהצננת פנח** (ח"א סי' רעג) ו**הפסקי תשובה** (סי' קעא) שנקטו ע"פ **הריטב"א** הני"ל דלא מהני הגעלה ע"י חשיב תולדות חמה.

ט. **דבר המתחמם ע"י חיכוך**

אלא דאמתי יש לדון בגוונא שהחוס נוצר ע"י חשמל וכדו' אולם אין מחמתו גוף להט, וכהא דנ"ד (בכריים אנדוקציה וכדו'). והנה **הרמב"ם** (שבת פ"ט ה"ג) כת' דהמפקיע את הביצה בבגד חס או בחול ובאבק דרכים שהן חמים ממני השמש, אעי"פ שנצלית, פטור, שתולדות חמה אינם כתולדות האש, וכן פרשו **תוס'** (לח' ד"ה לא) ו**רש"י** (לח' ד"ה בחול ולט. ד"ה חמה). אולם **התפא"ר** (אות כה) פירש דאבק דרכים היינו שמתחמם ע"י אופני גלגול. ומבואר דס"ל שחוס הנוצר ע"י חיכוך בכלל תולדות חמה הוא. אולם משאר הראשונים לא משמע כן. ו**בשביתת השבת** (אות יז) כת' **שחוס הנולד ע"י חיכוך עצים או מתכת זב"ז דינו כתולדות חמה.** ועיי"ש (הגה מה) שהביא פירושו של התפא"ר, וכת' שכל דב"ע דכו"ע יודו לסברא זו, ע"כ.

אבל **בתולדות שמואל** (מצוה לב סי' כז אות א) כת' שדא דבר שמתחמם הרבה ע"י חיכוך וכיוצ"ב כגון האבנים המתחממים מאוד עד שלפנינו האויים לצלות עליהם, וכן ברזל וכיוצ"ב שנתחמם הרבה על אופן זה, ה"ז ג"כ בכלל האור ותולדתה, כי החימום שולט בזה הלא בא בסיבת יסוד האש שבו שנתעורר ע"י הכאה גדולה או ע"י חיכוך גדול וכיוצ"ב, כן נ"ל פשוט, ע"כ.

שו"ר **בהלכות קטנות** (ח"א סי' קפט) שהקשה למה המבשל בחמי טבריה פטור, דהא תולדת האור של גהינם הם. ויישב דאפשר דחוס הגפרית הוא ואינו אש כו', ואין לך אש שחייבים עליו אלא על האש הטבעי היסודי הדבק למטה ע"י יסוד האויר שמתלבה, אשר ע"כ האש שמתהווה מן האבן מכה ההכאה שהוא קליטת האויר המקיף, זה אש יסודי הוא, וכל תולדותיו להתחייב עליו, ע"כ. ומבואר דס"ל שע"י חיכוך תולדות האור.

אולם **הנהר צבי** (ח"ד סי' קב) כת' שאלמונים שמתחמם אותו ומחמת המתיחות מתחמם דאינו אפי' תולדות האור כדאיתא **בחולין** (נא.) איזהו שחין לקה בעץ באבן וכו', ו**פירש רבינו גרשום** שחס אותו עץ או אבן במקום שחותכים אותו, הרי שחוס שבא ע"י חתוך ושפשוף לא נקרא תולדות האור, ע"כ.

אולם עי' **בלב חיים** (ח"ג סי' עז) שכת' דסיד הוי תולדת אש, והמטיל מים לתוכו ונרתחים (דטבע הסיד בסיד"ג מרתח) חייב משום מבשל. אולם **האבן יקרה** (ח"א סי' יב) כת' דאינו אלא תולדות חמה והא דאיתא **בחולין** (נ) שהנכוה בכדי נדון משום מכה, מיירי בהרתחו על האש. ועי' **בשביתת השבת** (מבשל ס"ק מד) שהביא דבריהם וכת' שנעלם מהם דברי **המאירי** (שבת לט.) שהסיד אעי"פ שהוא דבר המוסיף הבל, לא נאסר להטמין בו צונן, אבל אם הוא רותח הרי הוא תולדת האור וכו', וסיד זה יש לפרשו בעוד שהוא רותח מכח האור, אבל אם נצטנן וחוור ונרתח במים שכבה, שהיא מקילים. ואינו כלום, שהיא אף משנצטנן מרתח את מקומו, ולא זזה ממנו רתיחה שמכח האור, אלא שהיא מתוספת בשעת הכיבוי, ע"כ. והובא **בה"ח** (אות מז.) ועי' בסמוך.

י. **בישול שלא ע"י גוף להט**

ולפי המבואר לעיל י"ל דחוס הנוצר ע"י חיכוך חשמלי וכדו' תלוי במח', ואפשר דאפי' עדיף טפי וכו"ע יודו בזה כי חוס זה מגיע מכח החשמל ועדיף מחיכוך בעלמא.

והנה **המנח"ש** (ח"ד סי' א) כת' שהמרתח מים בשבת ע"י זולג חשמלי ששני קצוותיו מרוחקים והמעגל נוצר רק ע"י המים אשר על כן הם מתחממים לרותחם, כיון שזרם איננו אש ממילא הו"ל כמבשל בתולדת חמה דפטור מחטאת. אלא **שהחזו"א** (מנח"ש ש) השיב ע"ז דכמו שהמבשל במים חמים שהם תולדה מאש חייב חטאת, כך גם המבשל בזרם של חשמל הואיל ובדרך כלל הוא תהליך היוצר אש הו"ל כעין "ע"יבור" של אש, וכמו שחייבין על תולדה כך גם על עיבור הואיל ובדרך כלל הוא עתיד להיות אש. ו**המנח"ש** (ש) כת' דזה תמיה מאד, שררי הזרם עצמו רק במרוצתו משפץ ומחמם את החוט שמתנגד לו עד שהוא נהפך לאור ושורף ונקרא אש, אבל לגבי הזרם עצמו לא לשיך כלל לומר שהוא אש, ע"כ.

ו**הגר"ש"א צ"ל** (הל' שבת בשבת פ"ח אות סו הנה 128.) למד **מהמאירי** הני"ל דכל דבר שמתחילת ביותו היא ע"י אש נקרא תולדות האור, וע"כ חשמל הנוצר ע"י האש (א.ה.) ע"י לעיל בהתיחה) חשיב תולדה דאש אף אם אין הגופי חימום לוחטים, וע"כ מיקרוגל דינו כתולדות האור, ואף שיש לחלק בה דהמאירי דשם כח האש נמצא עדיין בסיד, משא"כ בזה כבר כלה האש ורק הפעלתו מכח האש, מ"מ במלאכת שבת דאוי יש להחמיר, ע"כ. ולפי"ז בני"ד יש להחמיר דלא מהני עכ"פ לכתחלה להכשיר כה"ג.

ודעת **הגר"נ"ק צ"ל** (חוט שני פסח עמ' קלח שה"צ אות קנב) בענין הגעלת כלים דיני"ל דאף חימום חשמלי אף שלא נתלבן מ"מ חשיב כאור, וכיוון דלענין שבת חשיבין ליה כאור, וצ"ע, ע"כ.

ועי' **בבית דעתן** (ח"י סי' סה) שנקט דמיקרוגל. ומחמם ע"י גלים המחממים את המאכל ולא את הכלי שהמאכל מונח בתוכו, ודאי אינו בגדר אש, ודינו כחמי טבריא דפטור. ואפשר דמ"מ יודה בענין אינדוקציה דש' מקום לומר דעכ"פ תלי במח' הני"ל כי החשמל מחמם את המתכת והמתכת מחממת את המאכל. ולמעשה צריך להחמיר שכלי שבלע ע"י אש כגון בתנור, להכשירו ע"י אש ולא ע"י מכשיר המיצר חוס ע"י חשמל ללא גוף להט כגון אינדוקציה, וכ"ש שלא ע"י מיקרוגל. ומ"מ בשעת הדחק בכלי שאינו ביי"ש מקום לצדד בזה. ומ"מ אם בלע ע"י חוס חשמל ללא גוף להט, יכול להכשירו ע"י חשמל ללא גוף להט.

מסקנא דדינא

א' כלים שנשתמש בהם בחמין, כפי תשמישן כך הכשרן, אם השתמש בהם ע"י האור כגון פפודים, צריכים ליבון, ואם תשמישן בכלי ראשון, צריכים הגעלה בכלי ראשון. ב' כ"ר נקרא כלי שהרתיחו בו מים על האש אפי' אינו עתה על האש רק שעודנו רותח, ויש מחמירים שצריך להיות על האש. ג' כ"ר רותח היינו שעולה ממנו רתיחה ממש, וי"א שאם היד"ס סולדת בו מועיל. והעיקר כדעה ראשונה. ומ"מ נוהגים לכתח' להגעיל בכלי העומד על האש והמים שבו רותחים. ד' מים הכשרים להגעלה הם מים שהוחמו ע"י אש או תולדת אש, וגוף לוחט ע"י חשמל בכלל אש. אולם מים שהוחמו ע"י חמה או תולדת חמה לא נחשבים שהוחמו ע"י אש ולענין הגעלה, ועל כן אינם כשרים להגעלה, אא"כ הכלים שמגעילים בהם בלעו בחמה או בתולדת חמה. ה' מיקרוגל נחשב תולדות חמה כי הוא מחמם ע"י גלים. ו' כריים אינדוקציה דינם תלוי במח', וצריך להחמיר ואין להחשיבם אלא כתולדות חמה.

ד. והשתא יליע במי שנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי, ובא להתארח אצל חבירו, וחבירו מגיש לפניו פירות שכבר עבר עליהם זמן הביעור אם מותר לו לאכלם, ובפרט היכא דיש בזה חשש פגיעה בחבירו.

והנה בפשטות יש לצרף בזה דעת הסוברים דאין קדושת שביעית בפירות נכרי, עם דעת הסוברים דפירות נכרים א"צ ביעור אף אם קדושים הם בקדושת שביעית.

ואף אם נוהג קדושת שביעית בפירות נכרי מעיקר דינא, אכתי יש לצרף בזה דשמא היו הפירות אצל הנכרי בשעת הביעור, דבכה"ג נסתפק החזו"א דאפשר דאם היו אצל הנכרי בשעת הביעור כשלוקחן ישראל ממנו אין חייב בביעורן.

עוד יש לצרף בזה דהנה מצינו בפוסקים דנח' בפירות שלא נתבערו בזמנם בשוגג או באונס מה דינם, דבספר **הרד"ם** (מצוות ביעור פרות שביעית) כתב דאם נאנס ולא הפקיר הפירות בזמן הביעור, כשיודע לב"ד יאמרו לו שיקיים בהם מצוות ביעור, או שיעבור אונסו יפקירם ויחזור ויזכה בהם. וכדבריו נקט לדינא **החכמת אדם** (שער' צדק פי"ט ס"ה).

ובמנח"ש (סי' נ"א אות י"ז) כתב דיתכן דלמעשה יש לסמוך על מ"ש בספר חרדים דאם נאנס ולא הפקיד הפירות, אין הפירות נאסרין. וטעמא דכיון דמה שהפירות נאסרין ק"י"ל דהוא רק קנס חכמים, מסתבר דלא נאסר אלא כשעבר בזדון ולא ביער, אבל שוגג חשיב נמי כאונס, ולכן בידוע דמה שלא ביער הוא רק מנפי ששגג ולא ידע שכבר הגיע זמן הביעור הרי זה מותר, כיון דלא מצינו שגם בזה קנסו שוגג אטו מזיד. וי"ל דבנידון דידן דהפירות נקנו ע"י אדם שסומך לדינא על הפוסקים דאין נוהגת קדושת שביעית בפירות שביעית, עדיף טפי משוגג ואונס ולא נאסרו הפירות אחר הביעור.

וע"ע **במנחת שלמה** שם שכתב עוד דגם מסתבר דיש עוד לסמוך על **המשנה ראשונה** (פ"ט דשביעית מ"ט) שמתיר בפירות שעבר עליהן זמן הביעור ולא ביערם, ליתנם בחינם לאחרים והם יעשו הביעור, שכן סובר גם **ה"ר"ש סיריליא** (שם), ו**שה"ריב"א** (בהג"ה למשמרת הבית בספר פאת השולחן אות ל"ה) כתב ע"ז שהדין דין אמת. אולם **החזו"א** (סי' י"ד ס"ק י"ג) כתב דאם לא ביערו בשוגג או באונס, כל שנשאר שמור בביתו, גם הרמב"ן (דס"ל דביעור היינו הפקר) מודה שנאסר (ומיהו לא תנאה בהדיא בדבריו י"ל בלא ביער מחמת אונס).

העולה לדינא - הנוהג קדושת שביעית בפירות נכרים, אם נתארח אצל אחר שאינו נוהג קדושת שביעית בפירות נכרי, במקום הצורך [כגון שיש חשש שחבירו יפגע וכדו'], יכול לאכול מפירותיו אף אחר שעבר זמן הביעור. כמו כן הנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי וקיבל מחבירו פירות נכרי אחר זמן הביעור, במקום הצורך יכול להקל להפקירן באותה שעה ולחזור ולזכות בהם ולאכלם.

כתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א

מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

לימוד התורה בשבת קדש (ז)

יום השבת מכין את האדם לתורה, ורמז שנתנה תורה לסוף מ"ט יום - י"נהנה הצד השווה שבשני הפנים האלו שהיים הזה הנכבד והנורא יעורר אותנו ויכין את עצמנו וישר את דרכינו אל העסק התורני לשמור ולעשות את כל הכתוב בספר התורה אשר הוא חיינו ואורך ימינו באמת.

ורמז גדול רמזה התורה לשני העקרי האלה במה שנתנה התורה האלקית לסוף שבעה שבועות ימים לומר כי ממצות השבת שהוא מספר הסבוב הראשון לתנועה היומית שהיא הקטנה שבתנועות השלמות נמשך גם חוייב קבול התורה בכללה לסוף שבעה סבובים ממנו שהוא הקף גדול.

כי מי שיאמין העיקר הראשון שהוא מציאות השם יתעלה המחדש העולם חוייב לקבל עליו העיקר השני שהוא עשות מצוותיו כלם, הכתובות בתורה הנתונה לסוף חמשים יום שהוא תשלום ההקף"י. (ספר העיקרה, שער נה פרשת ויקהל)

נערך על ידי מח"ס "עבודת שבת קודש"

להאזנה לשיעורי בעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 073-295-1244

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל:** amikta@amikra.co.il

© **שמעתא עמיקתא – לרפו"ש של חנה דינה בת צירל תחי' בתושחי' – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503**

